

HET FRIESE VELD: EEN BEWOGEN LANDSCHAPSLIEFHEBBER

Als Twirre Thom Dieles (60) ontmoet, op een rustige vrijdagmiddag, is het slechts drie en een halve week geleden dat hij afscheid nam van de Friese Milieu Federatie. Het is dan ook logisch dat hij nog steeds spreekt in we- en ons-termen als het de Friese Milieu Federatie aangaat. Ruim 25 jaar werkte hij hier immers.

Van Rotterdam naar Fryslân

Geboren in Rotterdam maakte Thom het laatste oorlogsjaar mee in die stad. Moeder had het zwaar met twee kinderen. Vader werd te werk gesteld in Duitsland maar kwam wonder boven wonder na de oorlog terug. In 1948 vertrok het gezin naar Leeuwarden, waar zijn moeder oorspronkelijk vandaan kwam. Hier, aan het Schapendijkje en omgeving (aan de noordkant van de stad), bracht Thom veel speeltijd door. Ook zat hij jaren achtereenvolgend bij de padvindsters. Het feit dat de natuur hem een gevoel van eenheid en veiligheid geeft, schrijft hij aan deze jeugdervaringen toe.

Na de lagere school bracht Thom een aantal jaren op het Leeuwarder Gymnasium door, maar hij maakte deze school niet af. In de vijfde klas stapte hij over naar de HBS in Bolswaard. Na zijn militaire dienstdienst besloot hij sociale geografie te gaan studeren in Nijmegen. Hier ligt, met name bij de historische landschapontwikkeling, nog steeds zijn passie: hoe is een landschap ontstaan en welke sociale en maatschappelijke ontwikkelingen lagen hieraan ten grondslag? Er volgde een baan bij een stedenbouwkundig adviesbureau in Rotterdam, waar Dieles in circa 2,5 jaar tijd ontzettend veel leerde, onder andere

op het juridische vlak. Juist dit aspect maakte hem aantrekkelijk voor It Fryske Gea, dat destijds een planologische medewerker zocht. Toen de provincie in 1979 bereid bleek deze taak te subsidiëren, kwam Thom te werken bij de Friese Milieuraad, de voorloper van de Friese Milieu Federatie (FMF).

Natuur- en milieuclubs in oer-Hollands poldermodel

Thom Dieles heeft mij opgepikt in zijn woonplaats Beetsterzwaag en op mijn voorstel rijden we naar Skoatterwâld bij Oranjewoud. Eén van de redenen dat Twirre hem voor een interview heeft gevraagd, is het feit dat Dieles duidelijke ideeën lijkt te hebben over de toekomst van het Friese Platteland. In de Leeuwarder Courant van enkele weken eerder stond een citaat van hem: "We kunnen niet het Friese landschap voor altijd op de been houden met een subsidiestelsel". Met ons jubileumthema 'Moderne Natuur', oftewel de blik vooruit, willen wij hier als redactie natuurlijk graag meer van weten.

Subsidie is volgens Dieles een hulpmiddel dat bedoeld moet zijn om processen tijdelijk te sturen, of om belangrijke maatschappelijke

Twirre in gesprek met
Thom Dieles,
voormalig planologisch
medewerker van de
Friese Milieu Federatie

tekst:

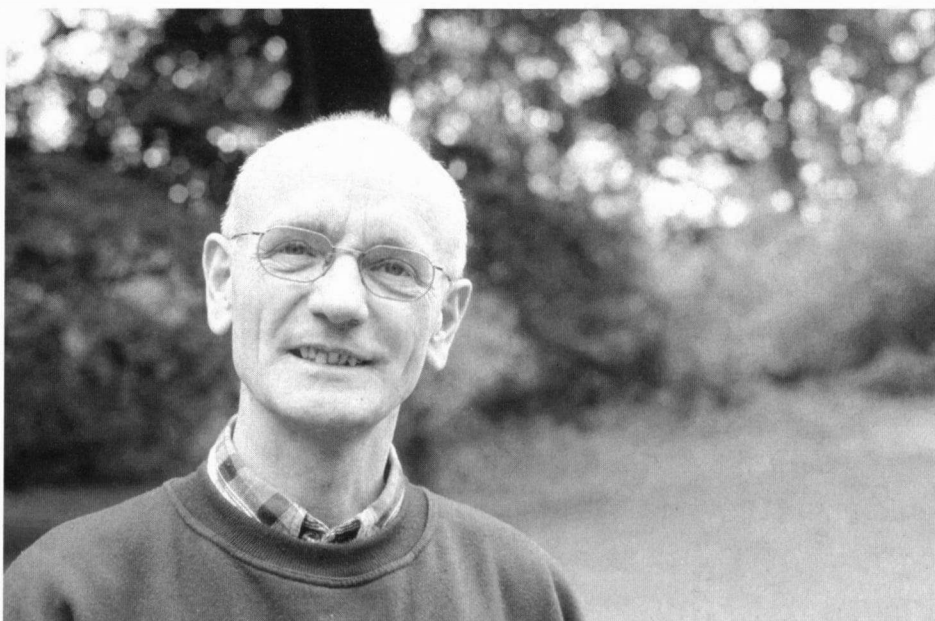
Sietske Rintjema

organisaties blijvend te steunen. Commerciële ondernemingen, zoals agrarische bedrijven, horen in beginsel zelfstandig te kunnen bestaan. Anders is het met non-profit organisaties, zoals kunstverenigingen, natuur- en milieuorganisaties. Deze blijvende hulp (Thom mijdt zorgvuldig het woord 'duurzaam', een begrip dat volgens hem ernstig aan inflatie onderhevig is) hoeft volgens hem in een gezonde situatie niet nadelig te zijn voor de slagvaardigheid van zo'n organisatie. Dieles ondervond zelf aan den lijve hoe de Milieuraad zich van een actieclub verder ontwikkelde tot een professionele belangenorganisatie. Volgens Thom kun je stellen dat de natuur- en milieubeweging een emancipatieproces heeft doorlopen. In de oude situatie werden vaak harde en compromisloze standpunten ingenomen waarmee je in veel gevallen geen stap verder kwam. Tegenwoordig is er veel meer sprake van overleg en zijn partijen bereid compromissen te sluiten. Bij elke onderhandeling wordt ingeschat wat het korte- en lange-termijnresultaat is en op grond daarvan wordt vervolgens een strategie bepaald. De natuur- en milieuorganisaties hebben zich dus (gelukkig) getransformeerd naar het oer-Hollandse poldermodel, maar moeten daarbij wel alert blijven. De FMF moet zo nu en dan haar tanden laten zien, al was het alleen maar om een geloofwaardige onderhandelingspositie te behouden.

Nieuw museum voor moderne schilderkunst in Oranjewoud

Het nieuwe museum voor moderne schilderkunst in Oranjewoud valt in de smaak bij mijn gast. "Het gebouw is niet pompeus maar wel indrukwekkend", is zijn oordeel. Strak, laag en breed in plaats van smal en hoog, wat Thom betreft een prima keus van de architect. Bovendien is de donkere, veenachtige kleur aangepast aan de omgeving. Ook de nieuwe natuur die rondom dit museum wordt aangelegd past hier vindt Dieles. Het landschap is parkachtig en de aangelegde waterpartijen en struwelen bieden nieuwe kansen voor planten en dieren.

Anders denkt hij soms over ingrepen die er in

Thom Dieles

foto: Sietske Rintjema

bestaande natuurterreinen worden uitgevoerd. Grootchalige afgravingen, overdreven sterke reliëfelementen en uitkijkeuvels spreken hem niet altijd aan. Wordt de natuur hier niet te veel 'man made'?

VUT-plannen

Het is eveneens nog maar enkele maanden geleden dat Thom Dieles afscheid moest nemen van zijn vrouw Ada. Zij had kanker. De gevolgen van dit verlies moeten zich de komende tijd nog verder uitkristalliseren. Het besluit om met de VUT te gaan hadden zij samen genomen. Toch heeft Dieles geen moment getwijfeld of hij, na het verlies van Ada, toch maar niet met vervroegd pensioen zou gaan. Hoewel hij er nu alleen voor staat ziet hij dat niet alleen als triest. De voor hem liggende toekomst biedt ook uitdagingen. Er is nog zoveel te ontdekken of te doen. Thom heeft zich voorgenomen om iets minder volgens orde en regelmaat te gaan leven, (nog) meer te genieten van het leven en bewuster om te gaan met menselijke contacten.

Thom heeft meerdere hobby's, waarvan lezen in volgorde van belangrijkheid bovenaan staat. Naast romans en essays, leest met een historische inslag, weet ook poëzie hem gaandeweg meer te bekoren. Zo las hij onlangs nog de Poolse dichteres Czesław Miłosz, aan wie in 1980 de Nobelprijs voor Literatuur werd toegekend. Mocht hij vroeger ook graag kanoën, tegenwoordig ligt de nadruk meer op wandelen. Hij is lid van twee wandelclubs, die wandelweekenden in binnen- en buitenland organiseren. "Je staat versteld op wat voor bijzondere, onontdekte plekjes je zo terecht komt." Wandelen is de fijnste en meest intense manier om een landschap te verkennen vindt Dieles. Bovendien leveren de wandelweekenden veel ontmoetingen en kennissen op. Tot slot mag ook tuinieren als één van z'n liefhebberijen genoemd worden, hoewel dan meer in de zin van het ervan genieten dan het erin werken. Al jaren houdt Thom een boekje bij waarin hij alle soorten planten en vogels in z'n tuin noteert. De planten hebben zich vrijwel allemaal spontaan gevestigd. Dieles wil de natuur de gelegenheid bieden zelf te laten zien waar ze wat wil laten groeien in zijn tuin. Een recent succes is de vestiging van de Breedbladige wespenorchis in het tuintje te Beetsterzwaag.

Toekomst van het Friese platteland

In Park de Overtuin van Oranjewoud vraag ik hoe hij de toekomst van het Friese platteland ziet. Hij hoopt op een geleidelijk meer extensief gebruik van de agrarische gronden. Zijn filosofie is dat als er veel grond wordt aangeboden, de grondprijs zal dalen en er ruimte

komt voor grote tot zeer grote bedrijven met een interne bedrijfszoning wat betreft intensiteit van grondgebruik en dus ook met kansen voor natuur. De markt moet dit proces sturen, maar de overheid moet wel de randvoorwaarden stellen om het landschap te beschermen.

Zo is Dieles een groot voorstander van gezoneerde bebouwing: alleen groei bij reeds bestaande, grotere bebouwingskernen en liefst ook primair binnen de huidige grenzen van de bebouwde kom, bijvoorbeeld op in onbruik geraakte bedrijventerreinen. Gemeenten zouden moeten worden gestimuleerd om zuinig om te springen met ruimte. Vanuit deze overwegingen vindt Dieles Skoatterwâld helemaal nog niet zo gek. De nieuwbouwwijk kan gezien worden als uitbreiding van de kern Heerenveen en ondanks de overwegend luxe opzet kan hier wel gesproken worden van een tamelijk compacte bebouwing.

Anders is het met de zogenaamde 'nieuwe landgoederen' die nabij kleinere dorpskernen zoals Ketlik worden ingepland. Thom ergert zich mateloos aan het feit dat het begrip 'landgoed' zo sterk aan inflatie onderhevig is. Een landgoed hoort volgens hem minimaal 20 hectare groot te zijn, waarvan maximaal 1 ha voor bewoning en erf en de overige 19 ha met een gegarandeerd blijvend openbaar karakter en dus met een belangrijke recreatieve nevenfunctie. Het label 'nieuw landgoed' moet geen argument worden om eenmalig subsidie op te strijken om er vervolgens als rijke burger alleen van te genieten. Daar is geen enkel gemeenschapsbelang mee gediend.

Op de zandgronden zal Fryslân ongetwijfeld beslotener worden. Dieles hoopt dat de overheid zich met name hier ruimhartiger zal gaan opstellen ten aanzien van kansen voor kleinschalige particuliere natuur. Op de kleigronden in Noord-Fryslân zal naar verwachting nog lange tijd sprake blijven van gangbare, moderne, agrarische activiteiten. Veengronden kennen naast landbouw, natuur en recreatie al langer een belangrijke speler: het water. Dieles voorziet voor de Lage Midden in toenemende mate een belangrijke waterhuishoudkundige functie. Het landschap kan een

rol spelen bij waterberging en waterkwaliteitsverbetering. Natuur en recreatie profiteren mee, terwijl er ook voor landbouw een rol blijft. Het eventueel weer ontpolderen van landbouwgronden tot meren ziet Dieles in de toekomst eerst gebeuren in de veengebieden. De plannen voor een meer bij Oudega (Sm.) passen goed in dat beeld.

Gezien het grote aantal boerenbedrijven dat momenteel al te koop staat, de aantallen die naar verwachting binnen afzienbare tijd nog te koop zullen komen (schattingen spreken over honderden bedrijven) en de verschillende visies die er per gemeente leven ten aanzien van deze vrijkomende gronden, is het volgens Dieles hoogstnodig dat er een overkoepelende, meer structurele invulling komt voor wat we met deze gronden gaan doen. Wat dat betreft is de pas verschenen nota Ruimte (ministerie van VROM) teleurstellend: deze nota onderkent het probleem niet eens, laat staan dat ze er oplossingen voor aandraagt. In plaats van randvoorwaarden te formuleren krijgen gemeenten nog meer vrijheid voor de invulling van de vrijkomende gronden. In de ROM-stuurgroep heeft Dieles het voor elkaar gekregen dat er binnen de grenzen van het ROM-project Zuidoost-Fryslân, voor de zogenaamde 'witte gebieden' nu inderdaad een inventarisatie (en daarmee erkenning) van het probleem van de vrijkomende agrarische gronden gemaakt zal worden.

Advies voor de opvolger

Wat zijn de eigen toekomstplannen verder, naast het uitdiepen van de al eerder besproken hobby's? In z'n vrije tijd is Dieles actief in het bestuur van een weldadigheidsstichting. Deze beheert o.a. circa 35 ha bos. Dieles heeft de mogelijkheid gekregen deze bossen geleidelijk om te vormen naar meer natuurlijke bossen. Natuurbos heeft immers een veel grotere belevingswaarde en dat past goed bij de doelstellingen van de stichting. Hij heeft zich voorgenomen om zich hier de komende tijd flink in te gaan verdiepen en ook advies te vragen aan verschillende deskundigen.

Heeft Dieles vertrouwen in z'n opvolger Arnold de Vries bij de Friese Milieu Federatie? "Jazeker, gezien zijn ervaringen in eerder werk, hoewel ik hem zelf nog maar één keer heb ontmoet. Mijn archief is goed gestructureerd, dus daar zal hij z'n weg wel in kunnen vinden. Lastiger zal het voor hem zijn terreinkennis op te doen, vooral omdat hij van oorsprong niet uit Fryslân komt. Gebiedskennis is onontbeerlijk als je mee wilt praten in discussies over bestemmingsplannen, landinrichtingsplannen e.d.". Thom geeft de nieuwe medewerker dan ook het advies mee om tijd in te plannen voor het verkennen van Fryslân.

Oranjewoud, 16 juli 2004

Thom Dieles, De Reden 20, 9244 AD Beetsterzwaag, (tel.: 052-382278, e-mail: th.dieles@hetnet.nl)